

Asia: OM 9/021/2016

Tuomioistuinviraston perustaminen

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko vai vastustatteko tuomioistuinviraston perustamista?

Kannatan

Mikä on yleinen arvionne toimikunnan ehdotuksesta?

Toimikunta on ehdotuksessaan täyttänyt ne vaatimukset, jotka sille oikeusministeriön toimeksiannossa asetettiin. Asiantuntijoita on kuultu laajasti ja tutustuttu myös usean maan tuomioistuinviraston toimintaan. Ehdotuksessa on jonkin verran samojen asioiden toistoa, mikä selittynee suhteellisen tiukasta aikataulusta ehkä johtuneella kiireellä. Ehdotusta voi kaikinensa kuitenkin pitää ansiokkaana ja se luo hyvän perustan tuomioistuinviraston perustamista koskevalle lainsäädäntötyölle.

Miten arvioitte tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotettuja tehtäviä?

Toimikunnan esityksen mukaan tavoitteena on, että tehtävien jako oikeusministeriön, tuomioistuinviraston ja tuomioistuinten välillä olisi selkeä ja tarkoituksenmukainen. Oikeusministeriö huolehtisi edelleenkin tuomioistuinlaitokseen liittyvistä valtioneuvostotason tehtävistä, kuten strategisesta ja taloudellisesta ohjauksesta sekä säädösvalmistelusta. Tuomioistuinvirasto huolehtisi keskitetysti taas niistä tehtävistä, jotka eivät lain mukaan kuulu valtioneuvostolle ja tuomioistuimille. Toimikunnan mukaan tuomioistuinviraston tehtävissä korostuisi nimenomaan tuomioistuihin palveleva rooli ja se ottaisi hoitaakseen sellaisia palvelutehtäviä, joita nykyisin hoidetaan eri

tuomioistuimissa. Tuomioistuimet voisivat näin keskittyä nykyistä paremmin ydintehtäväänsä eli lainkäyttötoimintaan.

Ehdotettu toimivallan jako on selvä, joskin harmaita alueita voi käytännössä muodostua. Virastolle kaavailtujen tehtävien osalta ei ole huomautettavaa. Toivottavasti virasto palvelevassa roolissaan myös onnistuu keventämään tuomioistuinten yleishallintoa. Esimerkiksi Palkeitten kohdalla näin ei ole aina tapahtunut.

Pidättekö toimikunnan arviota tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä oikeana ja riittävänä?

Toimikunnan arvion mukaan tuomioistuinvirastossa tulisi olla henkilöstöä vähintään 45 henkilötyövuoden verran, mikä riittäisi turvaamaan tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävien tyydyttävän hoitamisen, mutta mitoitus ei olisi kuitenkaan riittävä tuottamaan tuomioistuimille kaikkia tarpeellisia palveluja. Toimikunnan mukaan viraston henkilöstömäärää voisi olla tarpeen myöhemmin lisätä tehtävien lisääntyessä.

Toimikunnan arvion pohjalta esitettyyn kysymykseen on vaikea vastata. Nähtävästi 45 henkilötyövuotta ei riittäisi, jos tavoitteena olisi viraston moninaisten tehtävien muu kuin tyydyttävä hoitaminen, mutta hyvän hoitamisen edellyttämää henkilötyövuosien määrää ei ehdotuksessa arvioida. Virastolle ehdotettujen tehtävien hyvän hoitamisen voisi kai kuitenkin ajatella olevan jo heti tavoitteena eikä vasta vuosien päästä. Ehkä tästä voidaan vetää se johtopäätös, että tuo 45 henkilötyövuotta ei ole riittävä määrä, mutta tarkempiin arviointeihin viraston henkilöstömäärästä toimikunnan arvio ei anna eväitä.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä?

Kokoonpanosta: Koska tuomioistuinvirasto hoitaisi tuomioistuinten hallinnolliset keskushallintotehtävät, on tarkoituksenmukaista, että johtokunnan enemmistö koostuu eri tuomioistuimia edustavista tuomarijäsenistä, joita tulee olla johtokunnassa enemmistö. Tämä toteutuisi toimikunnan ehdotuksessa riittävästi. Asianajajia, tuomioistuinten muuta henkilöstöä ja valtionhallintoa edustavien jäsenten mukana oloon johtokunnassa ei ole huomautettavaa.

Nimeämismenettelystä: Tuomarijäsenten ehdotettu nimeämismenettely ilmoittautumisineen, päällikkötuomareiden keskinäisine keskusteluineen ja tuomareita edustavien järjestöjen kuulemisineen vaikuttaa hieman erikoiselta. Ehkä tässä olisi vielä syytä pohtia muitakin vaihtoehtoja esim. eriävien mielipiteiden pohjalta.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta?

Toimikunnan lakiehdotuksessa johtokunnan tehtävät sen toimiessa viraston ylimpänä päättävänä toimielimenä on määritelty kymmenessä eri kohdassa. Ylijohtajan kohdalla taas on todettu, että tuomioistuinvirastoa johtaa ylijohtaja, joka ratkaisee asiat, joita ei säädetä tai työjärjestyksessä määrätä johtokunnan taikka muun virkamiehen ratkaistavaksi. Toimivallanjaosta on pääteltävissä, että tuomioistuinvirastoa ei ole tarkoitettu ns. päällikkövirastoksi. Kun johtokunnan jäsenyys olisi oman toimen ohella hoidettava luottamustoimi, tarkoittaa tämä käytännössä kuitenkin sitä, että johtokunnan päätettäväksi kuuluvat asiat valmistelisi ylijohtajan johtama virasto, mikä on perusteluissa todettukin. Kun ylijohtajan vastuu asioiden valmistelusta on viraston toiminnan kannalta merkittävä, voisi olla tarpeellista, että asiasta mainittaisiin myös lain tasolla eikä jätettäisi

asiaa työjärjestyksen varaan, kun tuo ylijohdajaa koskeva pykälä on muutenkin sisällöltään jäänyt varsin kevyeksi.

Mikä on kantanne toimikunnan esittämään viraston sijaintipaikkaan ja sijaintipaikan valinnassa huomioon otettaviin seikkoihin?

Toimikunnan esitys viraston sijaintipaikasta on kannatettava, koska Helsinkiin tai muualle pääkaupunkiseudulle sijoitettuna virastolla olisi parhaat edellytykset hoitaa sille kaavailtuja tehtäviä. Virasto olisi tällöin lähellä ministeriötä ja valtion muita keskeisiä toimielimiä ja siihen olisi nähtävästi parhaat mahdollisuudet saada rekrytoitua pätevää henkilöstöä. Toimikunnan esitystä sijaintipaikasta tukevat myös mietinnössä esiin tuodut tiedot niistä kokemuksista, joita Ruotsissa ja Norjassa on saatu, kun alueelliset näkökohdat on siellä otettu huomioon virastoa sijoitettaessa.

Muuta huomioitavaa?

Tuomioistuinviraston toiminnan käynnistäjänä ja muutoinkin viraston ylijohdajalla tulisi olla selkeä käsitys ja ymmärrys tuomioistuinlaitoksesta ja siellä tehtävästä työstä. Tämän vuoksi ylijohdajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto.

Pystynen Juha
Vakuutusosoikeus